

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2002. gada 25.februārī

Lietā nr. 2001-11-0106

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Ilma Čepāne, Romāns Apsītis, Juris Jelāgins, Andrejs Lepse, Ilze Skultāne un Anita Ušacka,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 1.punktu, 17. panta pirmās daļas 8. punktu un 28.¹ pantu,

pēc Valsts cilvēktiesību biroja pieteikuma
rakstveida procesā izskatīja lietu

“Par likuma “Par nodarbinātību” 6.panta pirmajā daļā ietvertās prasības par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas nepieciešamību bezdarbnieka statusa iegūšanai atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam”.

Satversmes tiesa

k o n s t a t ē j a :

1991.gada 23.decembrī Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma likumu “Par nodarbinātību”.

Saeima ar 1993.gada 16.decembra likumu, 1997.gada 1.oktobra likumu un 1998.gada 27.augusta likumu ir grozījusi minētā likuma 6.panta pirmo daļu. Spēkā esošā redakcija noteic, ka “par bezdarbnieku atzīstams darba spējīgs Latvijas Republikas pilsonis vai ārvalstnieks (bezvalstnieks), kurš saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai kuram pasē ir Iedzīvotāju reģistra atzīme ar personas kodu un kurš nestrādā, ir darbaspējas vecumā, kurš neveic uzņēmējdarbību, meklē darbu, ir reģistrēts nodarbinātības valsts dienestā pēc dzīvesvietas un vismaz reizi mēnesī griežas šajā dienestā”.

1996.gada 22.oktobrī Ministru kabinets saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktu izdeva noteikumus nr.407 “Noteikumi par bezdarbnieka statusu” (turpmāk – noteikumi nr.407), kas reglamentē kārtību, kādā darba meklētāji likumā noteiktajos gadījumos tiek atzīti par bezdarbniekiem (iegūst bezdarbnieka statusu). Noteikumu nr.407 6.1.punkts, detalizējot likumu, noteic, ka bezdarbnieka statusu var iegūt, pirmkārt, Latvijas Republikas pilsonis vai ārvalstnieks (bezvalstnieks), kuram pasē vai citā personu apliecinošā dokumentā ir Iedzīvotāju reģistra atzīme ar personas kodu un atzīme par dzīvesvietu; otrkārt, ārvalstnieks (bezvalstnieks), kurš ir saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

Pieteikuma iesniedzējs lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par nodarbinātību” 6.pantā ietverto prasību par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas nepieciešamību bezdarbnieka statusa iegūšanai (turpmāk – apstrīdētā tiesību norma) par neatbilstošu Latvijas Republikas

Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109.pantam un par spēku zaudējušu no sprieduma pasludināšanas brīža.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka termiņuzturēšanās atļauju saņēmušām personām ar apstrīdēto tiesību normu ir liegtas tiesības iegūt bezdarbnieka statusu un līdz ar to arī bezdarbnieka pabalstu.

Pieteikumā uzsvērts, ka termiņuzturēšanās atļauju saņēmušie ārvalstnieki dzīvojot un esot pierakstīti Latvijā, maksājot nodokļus, tiekot arī obligāti sociāli apdrošināti bezdarba gadījumam. **Tomēr viņi nevarot realizēt tiesības uz sociālo drošību bezdarba gadījumā.**

Pieteikumā iesniedzējs atsaucas uz likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 3.pantu un norāda, ka viens no sociālās apdrošināšanas veidiem esot sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu sociālajai apdrošināšanai obligāti esot pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie darba ņēmēji, kurus nodarbina darba devējs – iekšzemes nodokļu maksātājs. Savukārt tā paša likuma 12.panta pirmā daļa noteicot, ka obligātās apdrošināšanas iemaksas dodot tiesības personai, kurai (vai par kuru) jāveic iemaksas, saņemt likumā noteiktos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka neesot objektīva pamata atšķirīgai attieksmei sociālo garantiju jomā pret personām ar dažādu juridisko statusu valstī, ja tās Latvijā strādā un veic obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas.

ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pants atzīstot katra tiesības uz sociālo drošību, ieskaitot sociālo apdrošināšanu. Saskaņā ar minētā pakta 2.pantu dalībvalstis apņēmoties garantēt, lai minētās tiesības tiktu realizētas bez jebkādas diskriminācijas – neatkarīgi no rases, dzimuma, valodas, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelšanās, mantiskā stāvokļa, dzimšanas vai citiem apstākļiem.

Arī Eiropas Sociālās hartas (turpmāk – Harta) 12.pants paredzot tiesības uz sociālo aizsardzību. Šo tiesību nodrošināšanai līgumslēdzējas puses apņēmoties ievērot vienlīdzīgu attieksmi kā pret savas valsts pilsoņiem, tā arī pret citu līgumslēdzēju pušu pilsoņiem, ieskaitot no sociālās nodrošināšanas tiesībām izrietošo materiālo atbalstu saglabāšanu, neņemot vērā aizsargājamo personu pārvietošanos līgumslēdzēju pušu teritorijā.

Bez tam pieteikumā norādīts, ka likums “Par sociālo drošību” attiecoties uz visām personām, kuru dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā. Šā likuma 5.panta otrās daļas 2.punkts noteicot, ka personai, kura apdrošinājusies sociālās apdrošināšanas institūcijās, ir tiesības uz materiālu nodrošinājumu slimības, grūtniecības un dzemdību, invaliditātes un vecuma, kā arī bezdarba gadījumā.

Saeima uzskata, ka apstrīdētā tiesību norma atbilst kā Satversmes 91. un 109.pantam, tā arī Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9.pantam.

Atbildes rakstā norādīts, ka saskaņā ar likumu “Par valsts sociālo apdrošināšanu” persona tiekot apdrošināta ne tikai bezdarba gadījumam, bet arī citiem dzīves gadījumiem, piemēram, slimības, invaliditātes gadījumam, vecumam. Attiecībā uz visiem šiem gadījumiem persona veicot vienu kopēju obligātās sociālās apdrošināšanas maksājumu. Ja persona neesot tiesīga iegūt bezdarbnieka statusu, tai tomēr netiekot atņemtas tiesības saņemt sociālo nodrošinājumu citos likumā paredzētajos gadījumos.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka bezdarbnieka statusu ieguvušajai personai esot tiesības ne tikai uz bezdarbnieka pabalstu, bet arī, piemēram, tiesības saņemt informāciju par brīvajām darba vietām, saņemt piemērotus darba piedāvājumus, iziet profesionālu apmācību un pārkvalificēties. Šie likumā minētie sociālie pakalpojumi tiekot finansēti

gan no obligātajām sociālās apdrošināšanas iemaksām, gan arī no valsts pamatbudžeta līdzekļiem.

Atbildes rakstā izteikts viedoklis, ka kritēriji bezdarbnieka statusa iegūšanai esot noteikti, ņemot vērā bezdarbniekam pieejamo sociālo pakalpojumu kopumu un tam nepieciešamos finansu līdzekļus. Ar apstrīdēto tiesību normu valsts esot apņēmusies bezdarba gadījumā sociāli nodrošināt savus pilsoņus, nepilsoņus un pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmušos ārvalstniekus (bezvalstniekus). Vienlaikus, nosakot ierobežojumus ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri nav saņēmuši pastāvīgās uzturēšanās atļauju, valsts esot rīkojusies leģitīmi.

Atbildes rakstā norādīts, ka kārtību, kādā ārvalstnieks vai bezvalstnieks varot saņemt pastāvīgās uzturēšanās vai termiņuzturēšanās atļauju, noteicot likums "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā". Saskaņā ar šā likuma 17.pantu, pirmkārt, termiņuzturēšanās atļauju persona varot saņemt uz laiku, kas nav ilgāks par sešiem mēnešiem. Īsais termiņš, uz kādu izsniegta uzturēšanās atļauja, pats par sevi jau norādot, ka personai nav nodoma uzkavēties Latvijā ilgi. Varot uzskatīt, ka šāda persona nav saistīta ar darba attiecībām Latvijā, tā neveic sociālās apdrošināšanas iemaksas un tātad nav un arī nebūtu pakļaujama sociālā nodrošinājuma sistēmai.

Otrkārt, personu, kura uzturas Latvijā, pamatojoties uz 17.panta 2.punktu, ar Latviju saistot darba vai mācību attiecības. Ja šai personai esot darba līgums, tad tā veicot sociālās apdrošināšanas maksājumus un saņemot to sociālā nodrošinājuma daļu, kas uz to attiecoties (piemēram, slimības vai invaliditātes gadījumā). Bezdarba gadījumā šādai personai Latvija esot jāatstāj, jo zūdot termiņuzturēšanās atļaujas pamats.

Trešais personu loks, kuram tiekot piešķirta termiņuzturēšanās atļauja, ir Latvijas pilsoņu, nepilsoņu vai ārvalstnieku (bezvalstnieku) laulātie. Šīs personas veicot sociālās apdrošināšanas iemaksas un saņemot

to sociālā nodrošinājuma daļu, uz kuru tām esot tiesības saskaņā ar likumiem. Atšķirībā no pirmajām divām personu kategorijām šīm personām esot nodoms Latvijā uzturēties ilglaicīgi. Tāpēc, lai izvairītos no tādu laulību noslēgšanas, kas varētu kalpot par pamatu pastāvīgās uzturēšanās atļaujas vai pilsonības iegūšanai, likums neparedzot šīm personām izsniegt pastāvīgās uzturēšanās atļauju tūlīt pēc laulības noslēgšanas. Tiesības uz pastāvīgās uzturēšanās atļauju un līdz ar to uz pilnīgu sociālo nodrošinājumu persona iegūstot pēc pieciem laulībā nodzīvotiem gadiem.

Turklāt esot jāņem vērā, ka tiesību uz sociālo nodrošinājumu realizēšana no valsts prasot finansiālu ieguldījumu, bet to katra valsts varot sniegt tikai atbilstoši savām ekonomiskajām iespējām.

Satversmes tiesa, izvērtējot apstrīdētās tiesību normas atbilstību Satversmei,

s e c i n ā j a :

1. Satversmes 109.pants noteic, ka bezdarba gadījumā ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Cilvēka sociālās tiesības ir cilvēktiesību joma, kura valstu konstitucionālajos likumos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos formulēta kā vispārīgi valsts pienākumi, tādēļ tās regulēšanas mehānisms atstāts katras valsts likumdevēja ziņā (*sk. Satversmes tiesas 26.06.2001. spriedumu lietā nr.2001-02-0106*).

Satversmes 109.pantā garantētā sociālā nodrošinājuma jēdziens konkretizēts likumā “Par sociālo drošību”. Ar sociālo nodrošinājumu saprotot dažādus sociālās drošības pasākumus, arī sociālo apdrošināšanu,

minētais likums attiecas “uz visām personām, kuru dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā” (3.panta pirmā daļa).

Ar šo likumu noteikti sociālās drošības sistēmas veidošanas un darbības principi, kā arī personu galvenās sociālās tiesības un pienākumi, un minētais likums sociālo tiesību jomā uzskatāms par tiesiskā regulējuma ietvarus nosakošu likumu.

Ar likumu, pirmkārt, atzīts, ka tiesības uz sociālo apdrošināšanu ir vienas no galvenajām sociālajām tiesībām.

Otrkārt, likums noteic, ka “katram ir tiesības uz sociālo apdrošināšanu saskaņā ar likumu” (5.panta pirmā daļa);

ka “personai, kura apdrošinājusies sociālās apdrošināšanas institūcijās, ir tiesības uz materiālu nodrošinājumu... bezdarba gadījumā...” (5.panta otrās daļas 2.punkts);

ka “sociālajai apdrošināšanai ir obligāti pakļautas personas, kuras ir nodarbinātas un saņem maksu par savu darbu” (5.panta trešās daļas 1.punkts).

Treškārt, paredzot, ka “apdrošināto personu loku, kā arī apdrošināšanas veidus, kuriem tās obligāti pakļautas, nosaka likums”, tiek ietverta norāde uz sociālās apdrošināšanas tiesiskā regulējuma sistēmu.

Sociālo apdrošināšanu kā valsts organizētu pasākumu kopumu, sociāli apdrošināmo personu loku un sociālās apdrošināšanas veidus reglamentē likums “Par valsts sociālo apdrošināšanu”. Šīs sistēmas mērķis ir nodrošināt, lai, iestājoties likumā noteiktiem nelabvēlīgiem apstākļiem, tostarp arī bezdarbam, būtu apdrošināts personas risks zaudēt darba ienākumu.

Viena no galvenajām sociālajai apdrošināšanai obligāti pakļauto personu grupām ir darba ņēmēji, turklāt neatkarīgi no tā, vai viņi ir Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vai arī viņu uzturēšanās Latvijā ir laika ziņā ierobežota (ārvalstu darba ņēmēji), vai viņus nodarbina darba devējs,

kas ir iekšzemes nodokļu maksātājs, vai arī darba devējs - ārvalstnieks (*5.panta pirmā un otrā daļa*).

Likums noteic, ka “darba ņēmēji ir sociāli apdrošināmi atbilstoši visiem sociālās apdrošināšanas veidiem” (*6.panta pirmā daļa*). Tomēr šai vispārējai tiesību normai ir izņēmumi, kuri paredz vairākas darba ņēmēju kategorijas, kas obligāti apdrošināmas tikai atsevišķiem sociālās apdrošināšanas veidiem (*6.pants*). Ja darba devējs ir ārvalstnieks, tad ārvalstu darba ņēmējs nav apdrošināms bezdarba gadījumam (*6.panta sestā daļa*). Turpretī attiecībā uz ārvalstu darba ņēmēju, kuru nodarbina darba devējs – iekšzemes nodokļu maksātājs, šāds izņēmums nav paredzēts. Līdz ar to viņš ir pakļauts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem.

Viens no valsts sociālās apdrošināšanas pamatprincipiem ir solidaritāte starp sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējiem un sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmējiem. Līdz ar to, ja darba ņēmējs ir ticis obligāti apdrošināts bezdarba gadījumam, tad, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, tas ir, zaudējot darba ienākumu sakarā ar bezdarbu, viņam ir tiesības uz materiālu nodrošinājumu, pastāvot nosacījumam, ka viņa dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā (*likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” 3.panta otrās daļas 1.punkts, 12.panta pirmā daļa, likuma “Par sociālo drošību” 5.panta otrās daļas 2.punkts*).

Tādējādi Satversmes 109.pantā garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā ir ikvienam darba ņēmējam, kurš šim gadījumam ir ticis obligāti apdrošināts un kura dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā.

2. Lai noskaidrotu, vai apstrīdētā tiesību norma atbilst Satversmei, tā tulkojama kopsakarā ar normatīvajiem aktiem, kas reglamentē gan ārvalstnieku (bezvalstnieku) uzturēšanos Latvijas Republikā, gan arī viņu

tiesības tikt nodarbinātiem un iesaistītiem sociālās apdrošināšanas sistēmā Latvijas teritorijā.

Likuma “Par nodarbinātību” 6.panta pirmā daļa noteic bezdarbnieka statusa iegūšanas kritērijus. Kaut gan Latvijas sociālās apdrošināšanas sistēmā tiek iesaistīti ārvalstu darba ņēmēji, arī personas, kuras nav saņēmušas pastāvīgās uzturēšanās atļauju, apstrīdētā tiesību norma paredz, ka ārvalstnieks (bezvalstnieks) bezdarbnieka statusu var iegūt vienīgi tad, ja viņš šādu atļauju ir saņēmis.

Savukārt likums “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” paredz, ka tiesības uz bezdarba apdrošināšanas pakalpojumiem, arī bezdarbnieka pabalstu, ir tikai tām personām, kuras ir ieguvušas bezdarbnieka statusu, ir apdrošinātas bezdarba gadījumam un kurām ir šajā likumā noteiktais apdrošināšanas stāžs.

Ārvalstniekus (bezvalstniekus) atļauts nodarbināt, ja viņu ieceļošana un uzturēšanās Latvijā ir legāla. Savukārt legālas ieceļošanas un uzturēšanās pamats ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja, termiņuzturēšanās atļauja vai speciālā vīza.

Likums “Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā” noteic, ka “termiņuzturēšanās atļauja ir dokuments, ko saņem ārvalstnieks vai bezvalstnieks, ja viņa uzturēšanās Latvijā ir laika ziņā ierobežota”. No trim personu kategorijām, kurām ir tiesības uz termiņuzturēšanās atļauju, tikai Latvijas pilsoņa, nepilsoņa vai pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmušā ārvalstnieka vai bezvalstnieka laulātā (turpmāk – termiņuzturēšanās atļauju saņēmušais laulātais) mērķis uzturēties Latvijā būtiski atšķiras no pārējo termiņuzturēšanās atļauju saņēmušo personu uzturēšanās mērķa. Ņemot vērā laulības noslēgšanas (ģimenes nodibināšanas) faktu, tikai termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajam laulātajam ir (varētu būt) mērķis Latvijā uzturēties pastāvīgi. Arī likums (25., 25.¹, 26.pants) noteic, ka termiņuzturēšanās

atļauju saņēmušais laulātais uz trešā pieprasījuma pamata var saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

Kārtību, kādā Latvijā atļauts nodarbināt termiņuzturēšanās atļauju vai speciālo vīzu saņēmušos ārvalstniekus (bezvalstniekus), reglamentē Ministru kabineta 2000.gada 28.marta noteikumi nr.116 “Ārvalstnieku un bezvalstnieku nodarbināšanas kārtība Latvijā” (turpmāk – noteikumi nr.116). Noteikumi nr.116, paredzot atšķirīgu nodarbināšanas kārtību, termiņuzturēšanās atļauju saņēmušo laulāto nošķir no pārējiem ārvalstniekiem (bezvalstniekiem). Tā vienīgi termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajam laulātajam darba atļauja tiek izsniegta bez maksas (uz termiņu, kas atbilst uzturēšanās atļaujas termiņam). Turklāt termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajam laulātajam ir tiesības saņemt darba atļauju neatkarīgi no viņa profesijas, izglītības un Nodarbinātības valsts dienesta vietējā iestādē reģistrētajām vakancēm. Atšķirībā no citām termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajām personām, tikai termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajam laulātajam ir tiesības strādāt pie jebkura darba devēja Latvijā (24., 25.punkts).

Termiņuzturēšanās atļauju saņēmušā laulātā uzturēšanās mērķis, kārtība, kādā viņš var tikt iesaistīts darba tirgū (nodarbināts), kā arī tas, ka, kļūstot par darba ņēmēju, sociālās apdrošināšanas sistēmā viņš tiek iesaistīts uz vispārējiem pamatiem, tas ir, tāpat kā pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmusī persona, norāda, ka viņa tiesiskais statuss ir tuvāks pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmušas personas statusam nekā tāda ārvalstnieka (bezvalstnieka) statusam, kurš Latvijā ieradies un tiek nodarbināts tikai uz laiku.

Kaut arī termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajam laulātajam, pirmos piecus gadus uzturoties Latvijā, nav tiesību saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, Satversmes tiesa uzskata, ka nodarbinātības un sociālās nodrošināšanas jomā viņš ir pielīdzināms tādām ārvalstniekam

(bezvalstniekam), kura pastāvīgā uzturēšanās vieta (jeb dzīvesvieta likuma “Par sociālo drošību” izpratnē) ir Latvijā.

Līdz ar to Satversmes 109.pantā garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā ir attiecināmas arī uz termiņuzturēšanās atļauju saņēmušo laulāto, kurš ir darba ņēmējs un bezdarba gadījumam ir ticis obligāti apdrošināts.

Satversmes 91.pants noteic, ka cilvēka tiesības īstenojamas bez jebkādas diskriminācijas. Ar diskrimināciju saprot nepamatotu atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas līdzīgos (salīdzināmos) apstākļos (*sk. Satversmes tiesas 26.06.2001. spriedumu lietā nr.2001-02-0106*).

Tas, ka termiņuzturēšanās atļauju saņēmušais laulātais un pastāvīgo uzturēšanās atļauju saņēmušais ārvalstnieks (bezvalstnieks) valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā tiek iesaistīti, balstoties uz vienādiem kritērijiem - viņi abi kā darba ņēmēji ir obligāti apdrošināmi atbilstoši visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, arī bezdarba gadījumam –, norāda uz to, ka viņi atrodas līdzīgos (salīdzināmos) apstākļos. Tādēļ atšķirīga attieksme pret minētajām darba ņēmēju grupām, iestājoties bezdarbam, ir nepamatota.

Tādējādi apstrīdētā tiesību norma (par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas nepieciešamību bezdarbnieka statusa iegūšanai) attiecībā uz termiņuzturēšanās atļauju saņēmušo laulāto ir pretrunā kā ar Satversmes 91.pantu, tā arī ar 109.pantu.

3. Satversmē garantēto cilvēka sociālo pamattiesību realizācija ir atkarīga no valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem (*sk. Satversmes tiesas 13.03.2001. spriedumu lietā nr.2000-08-0109 un 26.06.2001. spriedumu lietā nr.2001-02-0106*).

No 2001.gada 18.decembra ir spēkā likums “Par Eiropas Sociālo hartu”. Ratificējot Hartu, Latvijas valsts ir apņēmusies veicināt to, lai

visiem strādājošajiem būtu tiesības uz sociālo drošību. Saskaņā ar Hartas 20.pantu valstij jāatzīst par sev saistošiem vismaz pieci no šā panta pirmās daļas “b” punktā norādītajiem septiņiem Hartas II sadaļas pantiem (t.i., no 1., 5., 6., 12., 13., 16., 19.panta). Latvija ir izmantojusi valstīm paredzēto izvēles iespēju un Hartas 12.pantu, kas reglamentē tiesības uz sociālo drošību, par sev saistošu nav atzinusi. Ņemot vērā, ka pati Harta paredz šādu izvēles mehānismu, Latvijas rīcība ir tiesiska un nav pamatots pieteikuma iesniedzēja apgalvojums, ka apstrīdētās tiesību normas formulējums neatbilst Eiropas sociālo tiesību sistēmas principiem.

Latvija, ievērojot savu ekonomisko situāciju, pagaidām par sev saistošu nav atzinusi Hartas 12.pantu. Pamatots ir Saeimas viedoklis, ka valstij, garantējot tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā, ir pienākums rūpēties vispirms par tās pastāvīgo iedzīvotāju sociālo drošību (aizsardzību). Līdz ar to personas saiknei ar valsti cilvēka sociālo tiesību nodrošināšanā var būt izšķiroša nozīme. Latvija ir apņēmusies garantēt tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā tikai tiem darba ņēmējiem, kuru dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā. Tādēļ nav pietiekama pamata uzskatīt par prettiesisku atšķirīgu sociālo garantiju noteikšanu tiem termiņuzturēšanās atļauju saņēmušajiem darba ņēmējiem, kuri ieradušies un tiek nodarbināti Latvijā tikai uz laiku (viesstrādniekiem).

Taču, ņemot vērā Latvijas sociālās apdrošināšanas sistēmas mērķi un galvenos pamatprincipus, kā arī to, ka darba ņēmējiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav Latvijā, netiek garantētas tiesības uz sociālo nodrošinājumu bezdarba gadījumā,

Satversmes tiesa uzskata, ka likumdevējam būtu jāizvērtē, vai termiņuzturēšanās atļauju saņēmušie darba ņēmēji (viesstrādnieki), kuri obligāti tiek iesaistīti sociālās apdrošināšanas sistēmā, būtu pakļaujami arī sociālajai apdrošināšanai bezdarba gadījumam.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. - 32. pantu,
Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

Atzīt likuma “Par nodarbinātību” 6.panta pirmajā daļā ietverto prasību par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas nepieciešamību bezdarbnieka statusa iegūšanai attiecībā uz termiņuzturēšanās atļauju saņēmušo Latvijas pilsoņa, nepilsoņa vai pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmuša ārvalstnieka vai bezvalstnieka laulāto par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam un par spēkā neesošu no sprieduma publicēšanas dienas.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Satversmes tiesas sēdes priekšsēdētājs

Aivars Endziņš